

ب هه لکه فتا وهغه رکړنا نفیسکاری کورد یی ب ناڅ ودهنگ پرؤفیسور

شاکرؤی خدوی محوی

کؤ مکرن و بهر هه فکرن : سکر تیرین نفیسینان

ل سپیده با رؤژا ئیکئی شویاتی وژ نشکه کی شه ل باژیری موسکوب نه گهری
نه خوشیه کا دلی پروفیسور شاکرو محو خدوی چؤ بهر دلوفانیا خودی.
شاکرؤی خدو ماموستایه کی نه کادیبا نه رمه نستانی بو، وسه رؤکی لیکولینین کوردی
بول موسکو.

وهغه ركرنا پرؤفيسورئ هيتزا ستمه كا مهزن لسهر ره وشه نيبريا كوردى كر،، وزؤر بهى خه لكئ كوردستانئ ل ههر چار پشكان غه مباربوون ب وهغه ركرنا وى، وسهرؤكئ كوردستانئ بهرئز مسعود بارزانئ په يامه كا سهرساخيئ ژ مالباتا ويرا هنارت، و ئه شه دهقئ په ياما سهرؤكى به:

ب نائفى خوهديئ مهزن و دلؤقان

سلاقتين خوهديئ ل وه بن

ب داخا دل خه بهرا كوچا داوين يا ميژوو نقيسى كورد پرؤفيسور شاكروئىي خدؤ گه هشته من، ئه ز پرس وسهرساخيئ ل وه ول هه موو روئناكبير وئهديبين گه لي مه دكه م، ئه م هه قبه شئ خه م وكه دهرا وه نه. ژ خوهديئ مهزن هيتي دكم كو ئه ف كه دهرا وه يا ههرى داوين به.

رؤلا خوهديئ ژئ رازى د دهوله مه ندرنا ميژوويا كوردا وئ هه تا هه تايئ ل بهر چاقتي هه موو دل سوژين گه لي مه به..
انا لله وانا اليه راجعين

مسعود بارزانئ

سهرؤكئ ههرئما كوردستانئ

۲۰۰۷/۲/۲

ههر ديسا بنگه هئ لالش بروسكه كا به هيداريئ ده رئيخست ب هه لكه فتا وهغه ركرنا وى، ئه شه دهقئ وئيه:

بروسكا به هيدارين

ل سبه يا رؤژا پئنج شه منئ ۲۰۰۷/۲/۱ وب دله كئ تئى خه م و كوؤقان شه، مه خه بهرئ مالئافا يكرنا ئه كاديمئ وديرؤكناسئ كورد (پرؤفيسور شاكروئىي خدويئ محؤ) بهيست.
ب قئ خه بهرئ دلته زين ودقئ قوناغا نازك دا خاتر خواستنا كوردناس ورؤژه لاتناسه كئ مينا شاكروئىي، زبانه كا مهزن ب ره وشه نيبريا كوردئ كه ت، ژ بهر كو قئ كه سايه تيا كورد په روه ر هه رچه نده ل مۆسكوتئ دژيا، ته قايان ژيانا خوه ژبو خزمه تكرنا

گهل و وهلاتی خوه تهرخانکربوو وسهرپهرشتیا نه نستیوتا کوردزانیی ل مؤسکۆبی دکر وهژمارهکا زۆرا پهرتۆک ولێکۆلینان دهبارهبیی تهفگهرا رزگاربخوازا گهلێ کوردستانی بهرههفکرینه... وقهدهرهکی مهزن ژوان ژبوۆ زمانین بیانی هاتنه وهرگیراندن. ههر وهختی قهستا کوردستانا نازاد دکر سهردهانا بنگههی لالش ددا وسهردهانا رهحمهتی یا داوی ل سالای بۆری، فیستقالا مه یا رهوشهنبیری ب سمینار وئاخفتن خوه یین پر بوها پتر خهملاند مه پر مفا ژ شیرهت وسهبرۆین وی وهک مامۆستایهکی پسیۆر ولێزان وکوردزان وهرگرتی نه، لهو ئەم خوه ب شریکین شین وتازیا رهحمهتی دبیین ول پیشیا ههموویان دبیتین گهلێ کوردستانی ونهخاسمه رهوشهنبیری گهلێ مه خودی سهبرو ههداری ب دهته مه ههمووا، جهی رهحمهتی بههشتا بهربین بت.

ئهو ل ری

ئه م ل پی

ئه م ههموو دزقرن بو خودی

دهستهیا بلندا بنگههی لالش

دهوک

ههر دیسا ئیکهتیا نئیسهرین کورد / تایێ دهوک وبنگههی لالش یی رهوشهنبیری وکۆمهلایهتی، ری ورهسمهکا بههیداریی گیران ب ههلهکفتها وهغهرکنا پروفیسور شاکروی خودی ل رۆژا پینج شه مبی ریکهفتی ۲۰۰۷/۲/۷ ل هولا محمد عارفی جزیری ل دهوکێ. پشتی ب خیرهاتنا میقانا هاته کرن ودهقیقه راوهستیان ریزگرتن بو گیانی شههیدین کورد وکوردستانی، بهریز (حسن سلیمانی) سهروکی

ئیکە تیا نقیسکارین کورد / دهۆک په یشهک پیشکیشکر وتیدا وهغه رکنا (رهحمه تی) شاکری خدوی ب غه مباریه کا مه زن ل قه له م دا وچه ندهک ژ کارو خه باتا وی دا خوبا کرن. ل دیف ده (سه عیدی سلۆ) به پرستی لیژنا ره وشه نبیری یا بنگه هێ لالش په یقا دهسته یا بلندای بنگه هێ لالش پیشکیشکر، وئه فقه دهقی په یقا ویه:

ناماده بووین هیزا... ده م باش ..

ب راستی دهستیپیکا سالا ۲۰۰۷ی ژبو گه لی کوردستانی ب ناوایه کی ته فای وئه ندامین بنگه هێ لالش ب تایبهت دهستیپیکه کا زیک و دژوار بوو کو سی ستیرین گهش ژ ئاسمانی ره وشه نبیریا کوردی بلندی جیهانا نه مریب بوون وشه وفا شه مالین خوه دکونجین په رتوکخانا دا هیلانه دئیسپای.

۱- مهلا خه لیل مشهختی: کو ته فایا ژيانا خوه دریا پیکه

ژیانی و گیانی لیبۆرینی ل سه رتاسه ری کوردستانی و ده فقه را شیخان ب تایبهت ده ربا زکریه، چ ب رییا هه لیه ست وئه ده بیاتا یان ژی ب ریکخستن و سیاسه تی شان ب شانی مه لا ئه نوره ی رهحمه تی وشه هید صالح یوسفی و پیر چه روتی خلمه تکار و... هتد. تا کو وه کو خوه نده ننگه هه کی یین وه کی ئه حمه دی مه لا خه لیل ژی د هه مان ری دا گه هشتنه کاروانی نه مران.

۲- شاکر زین خدوی محو: ئه وی هیشتا نه هاتیه دنیا یی زۆر

وسته مکارین رۆما رهش ب هه فتی و دوو فه رمانا فه روسا وشه رمه زارکین، و ب پینفیسسی خوه یی زترین که تیه قادا خه باتی وژ زووقه کوردایه تی ب ریبازا پیرۆزا بارزانی دایه زانین... و د سه ره دانین خوه دا بو کوردستانی ول بنگه هێ لالش چه ندین جارن دا کوکی ل سه ر وی چه ندی کریه کو: «کۆنی کوردایه تی تیرا مه هه مووا هیه» ئانکو ئه ف کۆنی هه تیرا هه موو تایی وچکین گه لی کوردستانی دکهت. له ورا رهحمه تی ژيانا خوه دریا ره وشه نبیریا کوردی دا گۆری کوردایه تی کریه، وه کو

دیروکنشیسەک شاشی وگرفتاریین بزافا رزگاربخوازا کوردستانی خویا کرینه وریکتین راست و دورست سهبارەت فەلات و خە لاسیا کورد و کوردستانی دەستنیشان کرینه .

۳- عبدالقادر مارونسی: ئەو دکتۆر و ئەکادیمیەکی ژێهاتی یین

کو درتیا نەتە وایەتی دا ناما خوە یا دوکتۆراییی دەربارەیی ئیزدیان و ئیزدیاتییی دایە نقیساندن، ل وەلاتەکی و ب زمانەکی، کو خە لکی و ان ل سەرمەسەبەکی کو حەتا بەری چەند سالەکا وەلی باوەردکرن کو ئیزدی تاوانبار و میترکوژن، و ئیزدیاتی ژیی وەکو دین و باوەرناس نەدکرن. لی خەبات و نقیسیین مامۆستاییی رحمەتی عبدالقادر مارونسی پینگاشەکا بەرچاف بوو دخرمەتا چاند و دیروکا کورد و کوردستانی دا و ئیزدیاتی وەکو دینەکی رەسەنی کوردی دا ناسین.

هێژایان:

هەلبەت وەغەرکرنان هەرسی کەسایەتیین ب روومەت و هێژا ژالایەکا مەزن ئیخستە کاروانی رەوشەنبیری کوردی و باندۆرا خوە ب ئاویەکی راستەوخۆل سەرکارو خەباتا بنگەهی لالش یی رەوشەنبیری و کۆمەلایەتی ژیی کر، چونکو حەموو گاڤا د هاریکار و پشستەفان بوون و خەمخۆرتین چاند و کەلتوری رەسەنی کوردی بوون، لەوران ئەم ب ناڤی دەستەیا بلندا بنگەهی لالش و دەستەیی رێڤەبەرتین تایی و نقیسینگەهین خوە و تەڤایا ئەندامین خوە سەری ریز و نەوازی بۆ تەڤایا شەهیدین بزافا رزگاربخوازا کوردستانی و سەرکاروانی و ان بارزانیی نەمر و کاک ئدریسی هەردەم ساخ و جانگۆرتین رتیا رەوشەنبیری کوردی و فغان هەرسی رەحمەتیا ژیی دچەمین.

ئەو ل ری

ئەم ل بی

و ئەم هەموو دی زفرین بۆ خودی

دەستەیا بلندا

بنگەهی لالش / دەوک

۲۰۰۷/۲/۸

وېشتمې پېښې بنگه هې لالښ ريزدار د.عبدى حاجى ماموستايي زانکوا دهوک
 سيميناره کې پيشکيشکر ل دور ژيان وېرهه مېن شاکروى خدوى ودمينارا خوه دا جهخت
 بره سره پوته پيدانا شاکروى خدوى ب ميژووى وب رودانين کوردستانا باکور و ۱۱ى
 نادارى و خه باتا بارزانين نهر وچند بابه تين دن، وئغه کورته يه که ژ وئ سيمينارى يا
 کو به ريز شمو قاسم

ب ريقه دبر:

شاکري خدوى ل
 ريكه فستى ۱۲
 نيسانا سالا ۱۹۳۰
 ل گوندى ئه له گه زى
 ل ئه مه رنستانى ژ
 دايک بوويه. پشتى
 خواندنا خوه يا

نامادهي ب دو ماهيک ثانى ل سالا ۱۹۴۸ ل پهمانگه ها پوره رده يي ل به شى ميژوو
 هاتيه وهرگرتن ل يه ريقانئ. پشتى ب دو ماهيک ثانيا خواندنا خوه بو ماوى دوو سالان
 ل گوندى خوه وهک ماموستايي ميژووى وانه گوتينه. ل ده ستيپيکا سالا ۱۹۵۵ داخواز
 ژئ هاتيه کرن دده سته کا نقيسينا روژناما ريبا تازه دا کاربکته وهک سه روک به شهک.

پشتی سال ۱۹۵۶ بوویه جیگرئ سهرنقیسه‌ری رۆژناما ناڤیری. ل سال ۱۹۶۰ دبه‌شی کوردولژیا ل په‌یمانگه‌ها رۆژه‌لاتناسی ل ئەکادیمیا زانستیا ئهرمه‌نی کارکره. ل سال ۱۹۶۳ ناما دوکتۆرایه‌ی وه‌رگریه‌ی ل‌دۆر بزاقا ئازادیخوازا کوردستانا عێراقی پشتی شهرئ جیهانی بی دووا. ل سال ۱۹۷۸ ناما دوکتۆرا یا دوله‌تی لسه‌ر پروبلیما ئەتونومیا کوردا ل عێراقی وه‌رگریه‌ی.

هه‌ژده‌ سالان ل کولیژا رۆژه‌لاتناسی ل زانکۆیا یه‌ریقانی ماموستایی کره‌ی و وانه‌ی لسه‌ر میژووا کوردستانی گۆتینه‌ی.

ل سال ۱۹۸۱ هه‌تا ۱۹۹۴ سه‌رۆکی به‌شی کوردولۆژیا بوو ل په‌یمانگه‌ها رۆژه‌لاتناسی ل زانینگه‌ها ئەکادیمیا ئهرمه‌نی. ل سال ۱۹۹۴ هه‌ته‌ وه‌غهرکنا وی ریشه‌به‌ری ناهه‌ندا فه‌کۆلینین کوردی بوویه ل موسکو.

ل سال ۱۹۹۰ هاتیه‌ هه‌لبژارتن وه‌ک ئەندامی په‌یامدار ل ئەکادیمیا زانستیا ئهرمه‌نی ل سال ۱۹۹۶ بوویه ئەکادیمی.

ل سال ۲۰۰۲ هاتیه‌ هه‌لبژارتن وه‌ک ئەکادیمی ل ئەکادیمیا ئه‌وله‌کاری ورژیمایاسایی یاروسیا فیدرالی.

نقیسه‌ری حه‌فت مونوگرافیا به‌هه‌نه‌ی، زێده‌باری به‌شداری ده‌چهند په‌رتوکی دێ داکریه‌ی. دیسان نیزیکی (۱۰۰) گۆتاران ل‌دۆر میژووا گه‌لێ کورد نقیسه‌یه‌ی.

به‌ری لسه‌ر هه‌نده‌ک به‌ره‌مه‌ین وی باخشم ئەز دخوازم بیژم من هه‌ر ژ ده‌ستپیکا سال ۱۹۸۲ ژ نیزیکی ماموستا شاکروی خدو ناسیه‌ی و ل وی ده‌ما من سه‌ره‌دانا ییریقانی کری ل وییری دژیا وکاردر. هه‌نگی په‌رتۆکه‌کا خو بو من کره‌ دیاری ئەوا بناف و نیشانی پروبلیما ئوتونومیا ملله‌تی کورد دکۆمارا عێراقی دا. کو ئەف په‌رتۆکه‌ ل سال ۱۹۷۷ ده‌رکه‌فتبوو. قتی په‌رتۆکی بوویه‌رین ل ۱۴ ی ته‌موزا ۱۹۵۸ هه‌تا په‌یمان ۱۱ ئادارا سال ۱۹۷۰ ب خوه‌فه‌ گرتبوون. من ل سال ۱۹۸۵ ئەف په‌رتۆکه‌ وه‌رگیریه‌ی بو زمانێ عه‌ره‌بی ل سوریا و من دابوو حزبه‌کا کوردی لی مخابن هه‌تا نوکه‌ به‌لاف نه‌بوویه‌ی.

په‌رتۆکا وی یا دووی ئەوا بناف و نیشانی دابیشا کوردی یا نه‌ته‌وه‌بی دعیراقا هه‌قچه‌رخ دا ل سال ۱۹۹۱ ل موسکو ده‌رکه‌فیه‌تی په‌رتۆکی دا شاکرو باسی کوردان

دکھت ل باشورئ کوردستانی هەر ژ سالای ۱۹۱۸ هه تا ۱۹۷۰ . دیسان من ئەف پەرتوکه ژێ وەرگێرایه سەر زمانئ عەرهبی ل سالای ۱۹۹۱ و وەک دەستنقیس من ل شامئ هیتلایه ل دەف هەقاله کئی خوه، هەقالئ من ژێ مشهخت بوو چوو کهنه دا و دەستنقیسا من ژێ بهرزه کر.

لشئ داویئ دەمئ کو شاکرئ خدو هاتیه کوردستانی من پهیمان دا بوویئ کو ئەز پەرتوکتین وی بیئ ناقبری وەرگێرم شه . لهوما من ژێ دەست ب کاری کر و دوھی من لا پەریئ داویئ ژئ ب دویمایهیک ئینایه و دەزگه هئ سپیریز ژئ وی ب چاپکرنا وی رابیت. لی مخابن شاکری خودو وەغەر کر و ژینایئ دەر فەت نه داویئ چاڤین وی ب دیتنا پەرتوکا وی شاد بن.

ئەف ماته مینامه یا ئەفرۆکه ئاماژئ ب هندی دکهت کو ئەم ملله تی کورد گرنگیی ددهینه نقیسه ری خوه هه تا بیئ مری ژئ. ئەوین کو رۆله کی مهزن دکه لتوری کوردهواری دا دگێرن و گێرایه . ئەز دخوازم بیژم کو شاکروی ژباننا خوه تەرخانکر بوو ژبو خزمه تکرنا میژووا کوردی ب تایبهت ل باشووری کوردستانی.

گه له ک گرنگه کو کورد ل میژووا خوه بزقرن، و بزائن کانئ ب دیرژیا میژووی چ ب سه ری وان هاتیه . ههروه کی مرۆشه کی زانا دبیتیت: «**ئەو مرۆڤئ رابردووی خوه نه زانیت نوکه یا خوهرئ تینا گه هیت، و نه شیت ریکا خو وجهئ خول پاشه روژئ ببینیت**» .

ئەو کاودانین ملله تی کورد ل باشووری کوردستانی تیدا بووری هەر ژ پشتی اتفاقیا جزائریئ سالای ۱۹۷۵ گه له ک دئالۆژبوون وقوناغه کا هه ری تراژیدی بوو دژباننا ملله تی کورد دا. رژیما به عس به یانا (۱۱) ئی ئاداری جئ به جئ نه کر وشه ری بزافا ئازادیخوازا ملله تی کورد ب سه رکیشیا بارزانی کر.

سه ره رای ئی چه ندئ هه مبی وغان هه می پلانین دوژمن و نه حه زین ملله تین کورد، گه لی کورد ب سه رکهت و شیا ل هه مبه ر قان نه یاران ب راوستیت و به رده و امیی بده ته ژباننا خوه . ئەف بیره اتنه هه می دهینه بیرا مه میژوو نقیسه ره کی رۆسی دسه دی نۆزدی دا، ده ما دبیتیت: «**ئیک ژ تایبه ته مندی و سیما یین ملله تین مه زن وهیژا ئەوه پشتی که تن جار هه کا دی رادبه نه سه ره خوه شه**» .

شاکرو دپهرتوکا خوهدا جهختی لسه ر هندئی دکهت کو کوردین ئیزدی وکوردین موسلمان ئیک مللهتن وخوهدی زمانهک وئاخهک ورهوشهنبیرهک ودابونهریتهک هه قپشکن. ئیک ژ قوناغین هه ری گرنگ دمیترووا پرولیما گهلی کورد دعیراقی دا ل جارا پشیی کو ب شیههکی فه رمی دانپیدان ب مافی گهلی کورد هاتیه کرن. میترووا کوردا دیاردکتهت کو هه می ئه و بزاقین هه ولدای دؤزا گهلی کورد ژناث بیهن بهسه رنه کهفتیه و مللهتنی کورد شیایه خوه ل هه مبه ر هیزه کی بگریت.

دهمی شاکری خودو ل سه ر ژیا نا مللهتنی کورد و خه باتا وی دا خقیث دزقریته فه بو شهرفخانئ به دلپسی و سه دی شازدی ده ما شهرفخان دیبیت: «**کورد مللهتهکی زؤلم و زؤری لیکریه، لی خوه ب دهست کهسی فه بهرنا دهت**». بهری سی سالان په رتۆکهک ل نا فه ندا موسکو یا فه کۆلینین کوردی ده رکهت د زینجیره هه کی دا، ب نا قی نا قدرین کوردستانئ، په رتۆکهک ل سه ر شهرفخانئ به دلپسی ول سه ر په رتۆکا وی یا شهرفنامه ده رکهت. ئه ف په رتۆکه هاتیه نیاسین ب میترووا نه ته واکورد. ده می من ژ شاکری خودو را پرسى کانی پروژی هه وه بی پشتی فی چیه؟ ژ من را گۆت ئه م حازریا په رتۆکه کی دکه ی ل سه ر بارزانی ده ژمارا بهیته دا یا فی زنجیرا په رتۆکان.

لدویماهیکی دیبیتین کو کوردان دپیشاژوا خه باتا خوهیا نه ته وهی دا دومکیش کر به ژبوونا بدهستقه ثانینا مافی خوهی نه ته وهی. **ویا شترین بیرتانین بو شاکری خودو ئه وه بهرهمین وی بهینه چاپکرن و بلا فکرن.**

هه ر دهه مان رونشتن ده به ریز (مؤید طیب) بو ماوی چاریک سه عهت بیرهاتنن خوه دگه ل پروفیسور شاکری خودی دگوتن وب دله کی غه مگین هۆزانهک پیشکیشکر. ل دوماهییا ماته مینیی چه ندهک ژ سیمینارا شاکروی ئه و وینه دار ل قیسته قالا لالش ۲۰۰۶ یا رهوشهنبیری هاتیه پیشکیشکر هاته دوباره کرن ب ئامیری سه ته لایتی.

هه ر دیسا وه غه رکرنا شاکروی خودی دهنگ فه دا ل هه موو جیهانی وب دهه ان کۆر

وسیمینار وگوتار وچاچییکهفتینین تلفزیونی هاتنه پیشکیشکرن، ژوان گوتارهک ژلایین بهریز وهزیری ئه رشول روژناما خهبات هاته وهشاندن ودییکا ئهتهرنیستی ره نقیسهکار وحقوقییی بهرناس زهیر کاظم عبود گوتارهک بهلا فکر ل ژیر ناچی (من یودع من ایها الراحل الکبیر الپروفیسور د.شاکرو خدو؟) تیدا چهند بیرهاتینین خو ئانینه قهلم دهما چاچی وی ب شاکروی کهفتی ل فیستهقالا لالش یا رهوشهنبیری ۲۰۰۶ئ. و ئهز ئومیده واربوون کو دی پرؤفیسوری بینم د دهلیشه بهکا دی ره، بهلی ئهوی کاری خو کر و بهرهف جیهانا بلند چو وغه مباریه کا مهزن د دلنی مهدا هشت، وگوت (ژیهاتی وزانایین مهزن ومروفتی ریزلی گرتی وئیزیدی رهسن، ئهوی نه خوشیا خه لکی خو وزورداریا دوژمنا لسهر خه لکی وی هه موو د دلنی خوهدا هلگرت وچو بهر دلؤفانیا خودی. ل دو ماهیا گوتارا خوده دبیتژت (کی دی کئی هیلیت هه قالی عهزیز شاکرو؟ وینی ته دی هه ر ل بهر چاچی من بت بیرهاتنیت ته دی ددلیمندا بن و ددلی هه ر کهسه کی کو راستیا ئیزدیاتی بزانت وزولم وستهمکاریا لسهر ئیزدیان هاتیبه کرن بزانت. ئه م دو عایه کئی ژتیره کهن وجهی ته به ههشت بت).

هه ر دیسا بهریز ئه سه که ری بویک گوتارهک ب هه لکه فتا وه غه رکرنا پروفیسور شاکروی خدوی بهلا فکر وتیدا به حسنی ژیانای وی هه ر ژارو کینیدا هه تا وه غه رکرنا وی

وتییدا هه موو بهرهمییت وی یین دیرۆکی و کوردولوجی دیارکرن ورۆلنی وی د رۆژناما (ریبیا تازه) ده خویاکر وچ قاس دکاری رۆژنامه قانییدا سهرکهفتی بوو، لی د دیرۆکزانینی ده ئەو پهری سهرکهفتنی ب دهستقه ئینابوو.

دهما بارزانیی نهر چویه نهرمه نستاننی ژیرا بو ناس، ورپیا وی ژ خهلکی خوهرا د دا خویاکرن وئه وژی بوو پیشمه رگه به کی سوند خواری بۆ وی ریبازی. ژ سالا ۱۹۸۱ هه تا سالا ۱۹۹۴ ای سهرۆکی به شا کوردزانیی بوو ل په یانگه ها ئەکادیی یا نهرمه نستاننی، پشتی روخاندنا رژیما سوکیه تا که قن بو تاکنجیی موسکو و ناغه ندهک بۆ لیکولینین کوردی دامه زراند و بو سهرۆکی قی ناغه ندی و ب دهان پهرتوک و ب سهدان گوتارین زانستی به لاکرن ب چه ندین زمانا و پهرتوکین وی ب دهان زمان هاتنه وهرگیران.

د. شاکروی خدو ب ئەکتیقی دکونفرانس وسیمینار وجقینین ل سهر مه سه لا کوردی ونه ته وایه تی پیشده دهات، و ب سهرکهفتن گه لی خوهرا که یف خوش دبو. مه ره ف ب رونشتنا کیله کا وی و ب ناخفتنا حه نهک و لاقر دیا وی رهند بو، ئەفه دهقی گوتارا هیترا (ئه سه کهری بوبک) ه وه کو هاتیبه به لاکرن :

کوردزانی ب ناڤ ودهنگ « شاکرویی خدو » چۆ سه ر دلۆڤانیا خوه

ئیکی سباتی شه به قی، ژ نشکه کی شه ل باژییری مۆسکفایه، ژ کر بزیسا دل چۆ سه ر دلۆڤانیا خوه زانیی ب ناڤ ودهنگ، ئەکا دیمیکی ئەکا دیمی نهرمه نستاننی، سهرۆکی ناغه ندا لیکولینین کوردی ل باژییری مۆسکفایه، پرۆفیسۆر شاکرویی خدو محوی.

شاکرۆ ل سالا ۱۹۳۰ ل گوندی ئەله گه زی، ناحیا ئاپارانی، کۆمارا نهرمه نستاننی ژ دایکا خوه بوویه. پشتی ته مامکرنا قوتابخانا گوندی ئەله گه زی، سالا ۱۹۴۸ ل باژییری ئیریقانی دکه شه زانینگه ها پیداکوگیی به شی دیرۆکی. زانینگه هی ب قیمه تی ههر بلند خلاس دکه، فه دگه ره گوندی خوه. و دمه کته با گوندی ده دهر سین دیرۆکی دده.

دهستییکا سالا ۱۹۵۵، رۆژناما (ریبیا تازه) ئەوا کوسالا ۱۹۳۸ هاتیبوو گرتن، دیسا ل باژییری ئیریقانی دهست ب وه شانی دکه. شاکرویی قهنج دریداکیسیا رۆژنامی دا ته کلیدی خه باتی دکهت. چ قاس ژ کاری رۆژنامه قانیی دا سهرکه تی بوو، لی دیرۆکزانینی ئەو به ره و خوه دکشاند. سالا ۱۹۶۰ کاری رۆژنامه قانیی دهیله و ب ته مامی خوه دیاری

ب زانستی لیکۆلینا دیرۆکا گه‌لی خوه دکه. ل به‌شا کوردزانیی (سیکتورا رۆژه‌لات زانیی، ژ سالا ۱۹۷۰ دا په‌مانگه‌ها رۆژه‌لات زانیی) یا ئەکادیمیا ئەرمه‌نستانی دا ده‌ربازی خه‌باتا زانستیی ده‌.

ژوی ده‌می هه‌تا رۆژا خوه یا داوی، بی‌راوه‌ستاندن ل سه‌ر پرسگریکتین دیرۆکا کورد و کوردستانی ده‌به‌ته. لیکۆلینین وی بین زانیاری پر فره‌ه بوون. دناڤ خه‌باتین وی دا پرسگریکتین دیرۆکامه، ئیتاپین ته‌فگه‌را کوردا یا ئازاداریی، ته‌فگه‌را کوردا وفاکتۆرین ناف نه‌ته‌وه‌یی، لۆزان و پرسگریکا کوردی، ئیدیۆلوجیا پارتین کوردی، ره‌وشا کوردین سوڤیه‌تستانا به‌ری. لی ب هه‌قی گرانیبا خه‌باتین شاکرۆیی خودۆ ژ ده‌ستپیکا کاری وی بی زانیاری دا هه‌تا رۆژا داوی ل سه‌ر پرسگریکتین ته‌فگه‌را کوردی بوو ل باشووری کوردستانی. پرۆفیسۆر شاکرۆیی خودۆ د ده‌ره‌جا پرسگریکتین ته‌فگه‌را کوردستانی باشوورادا وه‌ک پێشه‌ک زانه‌کی سه‌ره‌کی ده‌ات ناسکرن.

ده‌ما بارزانیی مه‌زن هاته ئەرمه‌نستانی شاکرۆ ئەو دیت، ژیرا بووناس و ژوی ده‌میدا راستی یا رتیا وی پێشکیش و پێشه‌وتیی گه‌لی خوه باوه‌رکر. ئەو ژوی بوو وه‌ک پێشمه‌رگه‌کی سوند خواری بی وی ری.

ژ سالا ۱۹۸۱ هه‌تا سالا ۱۹۹۴ ئی سه‌رۆکی به‌شا کوردزانیی بوو ل په‌مانگه‌ها رۆژه‌لاتزانیی یا ئەکادیمیا ئەرمه‌نستانی. و ده‌ها په‌رتۆکتین کوردزانیی هاته‌نه وه‌شاندن.

ژ په‌ی هه‌له‌وشینا وه‌لاتی سوڤیه‌تی را زانیاری مه‌زن ده‌ستگوه‌ستوی بازاری مۆسکفا یا بوو. وی ده‌می کوردزانیی ژ رووی حالێ ئابووریی خراب دا دژیت. پرۆفیسۆر شاکرۆیی خودۆ و کوردزانیی سوڤیه‌تستانا به‌ری بین هه‌ره ب ناف و ده‌نگ ل خوه جفاند و نافه‌ندا لیکۆلینین کوردی دا دامه‌زاندن، و هات بژارتن وه‌ک سه‌رۆکی وی نافه‌ندی.

نافه‌ندی دحالی ئابووریی دژواردا ب ریشه‌به‌ریا وی ۱۴ په‌رتۆکتین کوردزانیی گران بوها وه‌شاندن.

شاکرۆیی خودۆ سالین درێژ ل یونیه‌ره‌ستیا ئیریقانی ده‌شا رۆژه‌لاتزانیی دا ده‌رسی دیرۆکا گه‌لی کورد داینه خوه‌نده‌فانا. کارو خه‌باتا زانیاریی مه‌زن بلند هاته‌نه قیমে‌ت

گرتن، سایه زانه بوونین ئینسیکلۆپیدی و دوازی زانستی دا گه هشتیه ناخین هه ره بلند. ل سال ۱۹۸۱ ناخی پروفیسۆری دده نه وی. سال ۱۹۹۰ ئەو تی بژارتن وهک ئەندامی مقاله داری ئەکادیمیا ئه رمه نستانی یا زانستی. شەش سال پی را وی دبیترین وهک ئەکادیمیکی وی ئەکادیمی. پیوسته بی گۆتن ل وهلاتی سوڤیستی ناخی ئەکادیمیکی، د سیسته ما زانیاری دا دهرجا هه ره بلنده و ددانه زانیاری هه ره مه زن، بین کو ریپین نوو ل ناخا زانیاری (u'lm) دا شه دکرن...

سال ۲۰۰۲ کوردزانی ئەعیان هات بژارتن وهک ئەکادیمیکی ئەکادیمیا روسیایی یا هه قیقه تی .

خه لاتا زیرین یا (پیره میرد-۲۰۰۴) ل وهلاتی وی کوردستانا نازاد دانی.

دیروک زان خزنه کا زانستی پی مه زن ژپه ی خوه هشتی یه. ئەو خودانی ب دهان په رتۆک وب سه دا گوتارین زانستی. هه ساقه کی زیده لیکۆلینین وی دهره قا پرسگریکین گه لی کورد بین جوداجودا دا هازرن وهه وجهی چاپکرنی نه.

کاروخه باتین وی ب فرهی ل روسیایی، کۆمارین سوڤیه تستانا به ری، هه چار په رچی کوردستانی هاتنه ناسکرن وقیمه ت کرن. په رتۆک وگوتارین وی ب دهها زمانا هاتنه وهگریان و وه شاندن. بوونه هه بوونا گه لی کورد وکوردستانی.

ب ئەکتیشی کونفرانس، سه مینار وجقینین سه ره مه سه لا کوردا یا نه ته وهی پی شده دهات. دهستانین و سه ره که تنین گه لی خه را که یف خوش دبوو.

شاکرۆ نه کو تنی زانیاره کی مه زنه، لی ئوسان ژی وهک مرۆف وهک هه فال وهک شپوردار وهک وهلات هیز پر نرخ بوو، مرۆف ب رۆژا کیله کی روونشتا، کورمانجیا وی یه خوهش، ئاخفتنا ب هه نک، ولاقردیا خه مالاندی تیر نه دبوو. ته یی ب گۆتا لا قردیتی دنیایی گشک جه م وی بوون.

کورد زانیی زانیاره کی خوهی مه زن، گه لی کورد ژ ئاقلبه ند و پی شه وته کی خوهی هیژا وونداکرن. ناخی وی وی ددلی گه لی ویدا تم بژی برا سه ری گه لی کورد ساخ به.

هه ر دیسال ئەلمانیا مالا ئیزدیا ل ئولدو نبورگی کوره کی ماته مینی گی رال ۲۰۰۷/۳/۴، تیدا ژیان وخه باتا شاکروی خودی ب وینه داری خویاکرن وچه ندین په یف

هاتنه گوتن وپیشکیشکرن ژ لایئ
 ئامادهبوآنشه، و بهرتیز پیر خدر
 سهروکی دهستهیا بلندا بنگههی
 لالش په یقهک پیشکیشکر نه فه
 دهقی وئییه:

رۆژا وه ب خیر

ب ناقتی په رلهمانی کوردستانی
 و بنگههی لالش دهستخوشتیی ل
 مالا ئیزدیان ل ئۆلدنهورک دکهین ژبو
 سازکرنا چلهیا بههیداریا کورد زانی
 عهیان و ناقدار پرۆقیسور شاکرۆی
 خدۆی یی رهحمهتی.

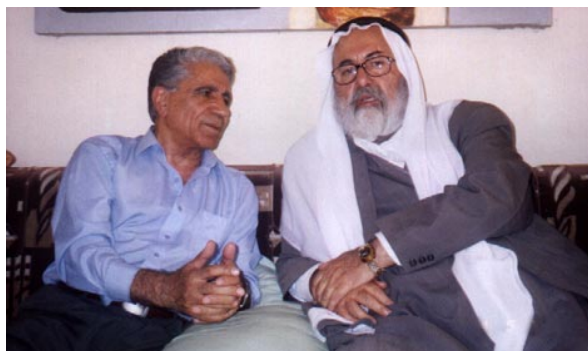
گهلی هیژایا ژ وه ناغهشیرم کوژ

ئهگه ری بۆهرا دلتهزین ل (۲۰۰۷/۳/۱۵) ل شیخان رودای هیشتا یی گیتژ و کاسم و
 بیرهوه رین روودانین دژوارین ب سه ری بابکالکین مه و د دریتژا دیرۆکی هاتین مینا
 فیلمهکی وی تینه بهرچاقتین من.. ئاشکرایه ژ ئه نجامی وان فرمانین رهش و رهوشا
 ناله بار پتر ژ ملیون و نیقا ژ گه لی کوردستانی د (۱۵۰) سالین بۆریدا کۆچه رین روسیا
 قه یسری بیون و دناف و اندا دهردۆری (۲۱) هه زار کوردین ئیزدی بوون کو کالکی
 شاکرویی رهحمه تی ژ یه ک ژ وان بوون ژ وی ملیون و نیقا مخابن نه قیپین وان کوردا
 دناف ملله تین ئه زه ری و گورجیتدا هه لیان. لی کوردین ئیزدی چونکو دینی وان دخزمه تا
 زمان و چاند و ناخا پیروژا کوردستانییدا بوون خو راگرتن و ل زمان و چاندا بابکالا
 بوونه خودان نه هه ر ئه فه به لکو ب شانازی فه دیبیزین رۆمان نفیسین مینا عه ره بی شه مو
 و فلکلۆرناسین مینا پرۆقیسور حاجیی جندی و زمان ناسین مینا قه ناتیی کوردۆی و
 دیرۆک ناسین مینا شاکرۆیی خدوی ژی ب پاشقه مان کو که د وهنه رکا مه زن ژبو
 رۆشه نبیر یا کوردی پیشکیش کرن..

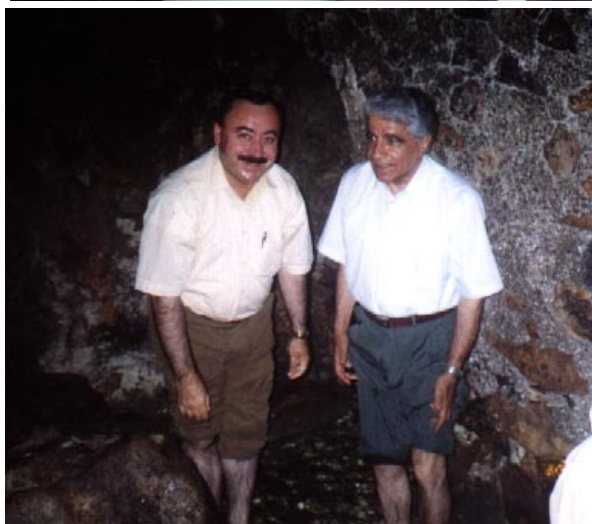
ژبه‌رکو شاکرۆ دقان (۱۰-۱۲) سالتین بۆریدا چهنده‌ها جارا سه‌را کوردستانا نازاد دا بوو و ره‌وشا مه‌ دیتبوو و ب‌دله‌کی پر هیڤی و ئومید قه‌ گه‌ریا. دبیتژم: ماموستا تو به‌خته‌وهر بووی کو ته‌ به‌ری بویه‌را دلته‌زینا شیخان ئوغرکر.

- ته‌ ره‌وشا پۆزه‌تیڤا ئیزدیا دیت ل بن سیبه‌را په‌رله‌مانی و ئالایا ره‌نگینا حکومه‌تا کوردستانێ. چه‌وا قه‌ده‌ره‌کی باش ژ ماقین سیاسی، ریشه‌به‌ری دینی و رۆشه‌نبیرین ئیزدیا ب‌ده‌ست قه‌ هاتینه‌ و ژوانا ته‌ هه‌نرا بنگه‌هێ لالش دیت.

- ته‌ د سمینارا خوه‌ده‌ ل قیسته‌قالا لالش ل هاقینا بۆری ل ناف دلێ ئیزدیا ددا و ته‌ دگوت: ئەها دبیین گه‌شبوونا کوردینی گه‌شبوونا ئیزدیاتی یه‌. ته‌ بانگا خوژ

سه‌رۆکاتیا کوردستانێ ژێ راده‌یشت کو پتر خه‌می ل ئیزدیا به‌خۆن... ئەم ب‌گوئن و راسپاردین وه‌ د سه‌ر بلند بووین چونکو مه‌ دزانی چهنده‌ قه‌درێ که‌دا وه‌ یا کوردزانی بی‌بلنده‌ ل جه‌م رۆشه‌نبیرین کورد و سه‌رۆکی کوردستانێ و سه‌رۆکی حکومه‌تا کوردستانێ، مه‌ ئەڤ چهنده‌ دزانی ژبه‌رکه‌وه‌ر کۆنگره‌یه‌ک یان قیسته‌قاله‌ک ل کوردستانێ هاتباکرن توێ ژ میشانین ریزا پیشیتی بووی و بۆ جارا یه‌کی ل سالای ۱۹۹۳ تو بۆ کونگره‌یی پارتی دیموکراتی

کوردستان هاتی داخوازکرن و بۆ جارایه کچی ته کوردستانا ئازاد دیت و دهاتنا خودا ته بنگه هئی لالش ژئی ژ بیری نه کر.

سالای پارژی کوردستان تو میقانی وهزارهتا رۆشه نبیری بووی و مه نه هشت تو شه گه ری هه تا قیسته قالا سالانه یا لالش ژئی ب سمیناره کا پر به ها ب خه ملینی دوی مه ها تول ناڤ مه دا مای ته ب هیقییه کا گهش پرانییا ده قهرین ئیزدیا ل کوردستانی دیتن.. هه چکو ته دزانی دئی سه ره دانا ته یا دوماهی ببت، وهک کوردزانه کی پسپۆر ته شیره تین پر به ها ل مه دکرن... هه روه سا ته دگوت :مقه به تی خو بن.. نه چه زین دیموکراسیی نه چه زین گه لئ کوردستانی چاڤین وان ب قی گیانی پیکقه ژیان و ته بایئ رانابت و هه که ده رفه تی خو ببینن وی دربا خو یا ژهر کری وهشین، روودانا شیخان زهنگله کا پر مه ترسیی بوو نه ب تنی لسه ر ئیزدیا و به لکول سه ر یاسایا حکومه تا هه ریمی، تو به خته وه ر بووی کو ته به ری بو به را دلته زینا شیخان ئوغه ر کر، ته ره وشا پۆزه تیشا ئیزدیا دیت ل بن سیبه را په رله مان و ئالایا رهنگینا حکومه تا کوردستانی ته کوردستانه کا ئارام و قه ده ره کی دیموکراسیی لئ هه ی دیت چاوا قه ده ره کی باش ژ ماڤین سیاسی، ریفه به ری، دینی و رۆشه نبیری ئیزدیا ب ده ستقه هاتینه و ژوانا ته هه نه را بنگه هئی لالش دیت ته د سمینارا خودا ل قیسته قالا لالش ل ناڤ دلئ ئیزدیا دا و گۆت: نه ها دبیت گه شبوونا گیانی کوردینی گه شبوونا ئیزدیاتی به و ته بانگا خو ژ بۆ

سه‌رۆکاتیا کوردستانی ژێ راهیشت کو پتر خه‌می ل ئیزدیا بخۆن.. ئەم ب گۆتن و راسپاردین ته د سه‌ریلند بووین چونکو مه دزانی چهند قه‌دری که‌دا وه‌ بی بلنده ل جه‌م رۆشه‌نبیرین کورد، سیاسه‌تمه‌دار و سه‌رۆکی کوردستانی و سه‌رۆکاتیا حکومه‌تا کوردستانی ل سه‌ر ئەزمونا دیموکراسیی ل ده‌قه‌ری.

لی مه‌ باوه‌ریه‌کا خورت هه‌یه‌ کو حکومه‌تا مه‌ و سه‌رۆکاتیا سیاسیا کوردستانی و ب تایه‌ت شه‌خسی کاک مسعود بارزانی سه‌رۆکی کوردستانی و ب لیزانی قتی برینی ژێ ساریژ و ده‌رمان بکه‌. تاکور ی ل نه‌حه‌زین دیموکراسیی، تونده‌وه‌تین چاف ب خوون ب ته‌مامی و گیانی ته‌بایی و پیکفه‌ ژیانی ل کوردستانی خورتر بکه‌ن... و گیانی ته‌ ژێ و ی ل به‌هشتا به‌رین شاد بکه‌ن.

و تو هه‌ر و ی بینی ستیره‌کا گه‌ش ل ئاسمانی کوردزانی و شیره‌ت و راسپاردین ته‌ که‌دا ژێ، و ی ژ مه‌را بینه شه‌مالکین رۆن و ئەمی به‌رده‌وامیی ب په‌یاما پیروزا بنگه‌هی لالش بده‌ین ل بن دروشمی (الاش کانیه‌کا زه‌لاله‌ ده‌ورته‌ د رۆباری رۆشه‌نبیریا کوردیدا).

هه‌ر دیسا د. عبدالباسط سیدا ئیکه‌ ژ نفیسه‌رین کورد، نفیسنه‌ک به‌لافکر ل ژێر ناخی (ورحل د. شاکر خدوی محوی بعد عقود من العطاء المعرفی الاصل...). تیدا باسی ژیا نا شاکری خدوی کر ل چل سالی خزمه‌تی ژلای کوردزانی و قه‌کولینین میژووی ل دۆر کوردان.

د. عبدالباسط چاچی که‌فتنا خۆ بۆ ده‌می دوو جارا دگه‌ل پروفیسور شاکروی ل بیرا خوه‌ دئینه‌، و په‌یشتین وی یین سقک و دل قه‌که‌ر قه‌دگه‌ریه‌.

د. عبدالباسط سه‌یدا دبێژه‌، ئەم ملله‌تی کورد کاری و به‌ره‌مه‌ئینانا که‌سین سه‌ره‌که‌فتی و سه‌رکرده‌ نزان هه‌تا نه‌چته‌ به‌ر دلوفانیا خودی. ولدیشرا ئەم ب دله‌کی کوفان وه‌غه‌رکرنای و ی هه‌لدگرن.

ود نفیسنایا خوه‌ ده‌ دیار دکه‌ کو دقیا ده‌زگه‌هه‌کی ئەکادیمی یی راست و دورست په‌یدا بت ژبو کۆمکرن و قه‌کولین، و ئەف ئومیده‌ نه‌ا ل به‌ر ده‌سته‌ وه‌موو ئیمکانات ری

خۆشکەرن بۆ دانانا دەزگەهەکی وەها. وئەقە دئی بته هەشکاربەک دنێقەبر قەکولەرتین کورد
وزانکویین ل کوردستانا ئێیراقی ژبو ئهوی مەرەما من ل سەری دیارکری.

ول دیشرا دەقی چاچیپیکەفتنا خۆ دگەل شاکری خدوی نقیسیه ئەوال بەهارا سالای
۱۹۹۵ ل سەتکەولمی دگەل ریزداری کری ل دۆر ژبانا وی وکاروی وی و بەرهەمیتین نوو ول
دۆر وەزعی کوردان ل روسیا یا کەفن و خەباتا وان یا روشەنبیری و جفاکی.

دەمی دکتور سەیدا پرسیارا رێکخستنتین سیاسی کری، شاکروی گوت نەها هەندەک
رێکخراوتین رەوشەنبیری هەنە وەکی (جمعیە المثقفین الکورد فی ارمینیا و جمعیە روناهی
فی تبلیس و جمعیە یەکبون فی کازاخستان) د زوربەهی کوردتین وان دەقەرا د هاریکارن
دگەل پارتی دیمقراطی کوردستان ل کوردستانا ئێیراقی، یان دگەل ییکیتی (الاتحاد الوطنی
الکوردستانی) جگە ل پ.ک.ک و دبێژە ئەقە هەموو پارتیتین مەنە و دقیا هەموو دگەل یەک
کاربەکن و حیواری دگەل یەک قەکن.

ولدیف رە چەند پسیار ئارەستەهی پروفیسوری کرن ل دۆر چاوانیا پەیوهندیا دگەل
کوردستانا ئێیراقی وئەوی ب باشی ل قەلەمدا.

ول پرسیارەکی دە گوت، ئەری تو چاوا دوارۆژا کوردستانێ دبینی؟ و بەرسقا وی ژی
ئەقەبوو: چەندین هوین باشبونا وەزعی کوردستان ل قادی نە وئەز نکارم هەموو بیتۆم،
بەلی ئەزێ دوی بتنی ژ تەرە خویاکم ئەوین ئەحمەدی خانێ داکوکی لسەر کری، یەکەم
دقیا ئەم ژ نەخویندەواربێ و دواکەفتنی رزگارین، و دەم یەکبون و کارکرن دگەل یەک.

ل دوماهیای قی گوتاری ب دلەکی پر خەمگین وەغەرکنا پروفیسوری کورد شاکروی
خدوی ل قەلەم دەم، و داخوای ژ خودی مەزن دکەم جیبی وی بەهەشتا بەرین بت.

